

концентрації ресурсів на провідних напрямках науково-технологічної та інноваційно-інвестиційної політики як ключового напрямку державного регулювання національного та регіонального розвитку економіки, агропромислових підприємств.

Список використаних джерел

1. Керівництво з управління інноваційними проектами і програмами організацій: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://minfin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=276414&cat_id=53608
2. Концепція Державної цільової програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011-2015 роки: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.in.gov.ua/index.php?get=564&id>
3. Матеріали Асоціації агентств регіонального розвитку України, 2001-2009 р.
4. Мескон М. Основы менеджмента / М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури [пер. с англ.] – М.: Дело, 1992. – 701 с.
5. “The business of OPMM: Aligning Value Decision making with Value delivery and fulfillment”, by Larry Bull, 2008 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.management.com.ua/strategy/str202.html>

Аннотація. Умелое использование имеющихся ресурсов, разнообразных источников финансирования, интеграционных процессов необходимо для стимулирования активизации деятельности и формирования инновационно-инвестиционного потенциала предприятий, повышения уровня инновационности экономики. Следовательно, инновационная деятельность должна внедряться за счет рационального использования собственных резервов и знаний из привлечения и освоения инвестиционных средств, кредитных ресурсов, умения эффективно управлять рисками и инновационными процессами и проектами.

Ключевые слова: инновации, экономика, предприятия, проекты, условия, возможности, потенциал.

Annotation. The able use of present resources, various sourcings, integration processes is needed for stimulation of activation of activity and forming of innovative-investment potential of enterprises, increase of level of innovative economy. Thus innovative activity must be inculcated due to the rational use of own backlogs and knowledge from bringing in and mastering of investment money, credit resources, ability effectively to manage risks and innovative processes and projects.

Keywords: innovations, economy, enterprises, projects, terms, possibilities, potential.

УДК 658.115.6

Л.В. Лаврук, О.С. Лаврук, кандидати економічних наук, доценти ПДАТУ

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Відмічено важливу роль інформації та інформаційних ресурсів у діяльності сучасних підприємств. Зазначено, що інформаційне забезпечення діяльності підприємства має ґрунтуватися на комплексному використанні потенційних і наявних інформаційних ресурсів з урахуванням їх основних особливостей. Вказано принципові підходи до формування інформаційного простору підприємства на основі формування моделі аналізу, оцінки і вибору програмних продуктів і послідовності інформаційного забезпечення.

Ключові слова: інформація, підприємство, інформаційні ресурси, інформаційне забезпечення, система управління, інфраструктура, формування, інформаційні потоки.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Докорінні зміни в економіці України, зумовлені переходом її до ринку, визначили необхідність створення такого інформаційного механізму, який дасть змогу аграрним підприємствам реалізувати принципи ринкових відносин, сприятиме підвищення їх конкурентоспроможності, забезпечить динамічний розвиток.

В умовах ринкової системи господарювання кожне підприємство, яке володіє необхідною інформацією, стає основним ланцюгом усієї економіки. Адже воно не тільки виробляє

продукцію, яка користується попитом на ринку, але й створює робочі місця, регулюючи при цьому зайнятість населення, забезпечує нарахування заробітної плати, розширене відтворення та ін. Підприємство самостійно приймає такі важливі рішення: скільки і як виробляти продукції (надавати послуг), де і як її реалізувати та розподіляти дохід. За усіма цими питаннями аграрні підприємства приймають рішення у відповідності зі своїми інтересами, відповідаючи своїм майном за помилки або неправильно вибрані дії.

У сучасних умовах успішна реалізація цілей і завдань розвитку кожного підприємства значною мірою залежить від ефективного використання його інформаційних ресурсів. Інформаційні ресурси є основою інформаційного забезпечення діяльності підприємств, оскільки визначають їх стратегічний успіх. Актуальність існуючих проблем обумовлює необхідність подальшого їх дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Формулювання гіпотез та рекомендацій щодо вирішення проблем розвитку системи управління та інформаційного забезпечення управлінської діяльності можна знайти в публікаціях таких зарубіжних вчених як Дж. Голдсміт, П. Друкер, Г. Джоунс, К. Клок, Т. Ламберт, Ф. Найт, Е. Парслоу, К. Шеннон, Й. Шумпетер та ін. Ряд питань цієї проблеми досліджували такі вчені як О.І. Бланк, В.О. Василенко, В.М. Глушков, О.Д. Гудзинський, Н.А. Дацій, Й.С. Завадський, С.М. Іванюта, М.Й. Малік, В.П. Немчук, С.Я. Салига, І.Х. Степаненко, Н.М. Сіренко, В.Ф. Ситник, Р.А. Фатхутдінов, Г.М. Чорний та інші.

Однак, незважаючи на детальний розгляд різноманітних аспектів управління діяльністю виробничо-економічних систем, комплексні теоретичні дослідження в цій складній предметній галузі потребують подальших розробок. Деякі питання підвищення рівня ефективного функціонування системи управління підприємств, особливо пов'язані з інформаційним забезпеченням їх діяльності і прийняттям на цій основі конструктивних управлінських рішень, не знайшли належного відображення в наукових працях.

Метою проведеного дослідження є розробка теоретичних, методичних і практичних рекомендацій щодо форм та методів інформаційного забезпечення системи управління діяльністю аграрних підприємств на основі формування інформаційної бази даних та комплексу організаційно-економічних моделей їх функціонування.

Матеріали і методика дослідження. Теоретичною та методологічною основою висвітлення проблеми є сукупність способів наукового пізнання, загальнонаукові принципи, методи і прийоми, що використовувалися в процесі проведення дослідження, а також наукові праці вітчизняних вчених в галузі управління підприємствами та інформаційного забезпечення їх діяльності, чинні законодавчі та нормативні документи, що регламентують діяльність вітчизняних підприємств, офіційні статистичні матеріали.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективність господарювання, його результативність у період економічної кризи, адаптації суб'єктів господарювання до умов конкурентного ринку залежать від своєчасності управлінських рішень, які приймаються керівною ланкою. Нині значна кількість завдань організаційного управління розв'язуються в умовах невизначеності цінової політики, наявності економічних ризиків, ускладнення виробничих і господарських зв'язків. Існує тенденція до збільшення розриву між великими обсягами даних та реальними можливостями з їх використання при плануванні і прогнозуванні, оцінці стану підприємства, прийнятті управлінських рішень.

Розробка і прийняття управлінських рішень є складним процесом, здійснення якого повинно опиратися в основному на повну і достовірну інформацію, адже інформаційне навантаження управління щоденно зростає, що часто призводить до випадання з поля зору важливих виробничих і організаційних тенденцій. У цьому відношенні значну роль слід надавати інформаційному забезпеченню системи управління підприємством, ефективність якого визначає кінцеву результативність його функціонування.

Особлива роль інформації та інформаційних ресурсів в діяльності сучасних підприємств обумовлена їх безпосередньою участю у будь-яких економічних процесах та постійно зростаючим рівнем інформатизації ринкового середовища. Згідно визначення К. Шеннона „...інформація – це ті повідомлення, які зменшують невизначеність у одержувача інформації” [3]. Вважається, що „...інформація є необхідним компонентом всієї людської діяльності” [4]. Інформація і взаємозв'язані її форми є основою інформаційного забезпечення діяльності будь-якого суб'єкта господарювання, від використання яких залежить можливість формування і подальшого нарощування потенційних інформаційних ресурсів.

А тому забезпечення стабільного розвитку підприємств потребує використання науковообґрунтованих методів збору, аналізу, обробки та застосування інформації і її взаємопов'язаних форм, що має сприяти формуванню їх потенційних інформаційних ресурсів. Відмічається, що „...інформаційні ресурси – це знання, відомості, дані, що отримуються і накопичуються в процесі розвитку науки і в практичній діяльності людей”, а тому вони можуть бути використані „...в управлінні в якості фактора збільшення обсягу виробництва і підвищення його ефективності” [2].

Ефективність використання інформаційних ресурсів підприємства визначає результативність реалізації не тільки його поточних завдань, а й стратегічних цілей розвитку, що потребує принципово нових підходів до інформаційного забезпечення всієї діяльності.

Під інформаційним забезпеченням системи управління підприємством розуміється сукупність інформаційних ресурсів, методів і способів їх організації, які необхідні для реалізації виробничих і управлінських процедур та забезпечують його фінансово-господарську діяльність. До теперішнього часу особливостям інформаційного забезпечення діяльності підприємств приділялася недостатня увага як у теоретичному, так і у практичному аспектах. Своєчасною стає необхідність подальшого вдосконалення принципів, форм і методів, розробки нових наукових підходів та практичних рекомендацій щодо інформаційного забезпечення діяльності підприємств.

Слід зазначити, що інформаційне забезпечення діяльності аграрних підприємств, враховуючи особливості його участі в усіх виробничо-господарських процесах, має ґрунтуватися на комплексному використанні потенційних і наявних інформаційних ресурсів. У зв'язку з цим виникає потреба визначити основні ресурсні характеристики і специфічні особливості функціонального складу інформаційних ресурсів і показати схему процесу їх відтворення (рис. 1).

Рис. 1. Процес відтворення інформаційних ресурсів

В основному передумови інформаційного забезпечення діяльності підприємств формуються під безпосереднім впливом чинників зовнішнього та внутрішнього середовища та орієнтують їх на збільшення обсягів інформаційних ресурсів, що використовуються для управління. Підвищення рівня інформаційного забезпечення діяльності підприємств приводить до збільшення оперативності та адекватності процесу прийняття управлінських рішень, стабілізації їх фінансового стану. Усе це сприяє посиленню конкурентних позицій підприємств.

Інформаційне забезпечення діяльності підприємств залежить не тільки від наявності інформаційних ресурсів, а й від можливостей впровадження інформаційних інновацій, впорядкування інформаційних потоків, від вирішення проблем їх ефективної інформаційної взаємодії з суб'єктами ринку.

Слід відмітити, що дослідження передумов і можливостей здійснення ефективного інформаційного забезпечення діяльності аграрних підприємств потребують розробки основних напрямів його вдосконалення на основі побудови інформаційно-управляючої системи підприємства (рис. 2). Запропонована послідовність формування інформаційно-управляючої системи дозволяє побудувати ієрархічну структуру доступу до управлінської інформації на основі єдиної класифікації і структуризації елементів як самої системи, так і всіх компонентів інформаційного комплексу.

Рис. 2. Формування інформаційно-управляючої системи підприємства

При цьому очевидна необхідність участі в даному процесі всіх суб'єктів господарювання, а також застосування системного підходу до формування інформаційної інфраструктури, що дозволяє підвищити конкурентоспроможність підприємств, використовуючи сучасні інформаційні технології.

Можна побачити, що процес формування і проектування інформаційно-управляючих систем є достатньо складним, рішення якого ґрунтується на сучасних комп'ютерних технологіях і передбачає певну культуру проектування, яка регламентується відповідними стандартами і ведеться за принципом реінжинірингу, тобто за принципом удосконалення окремих елементів системи управління. Таким чином, для інформаційно-управляючої системи можна сформулювати будь-яку задачу оптимізації за рахунок зміни структури системи. Наступний варіант системи може бути одержаний шляхом зміни функціональної структури, зокрема перестановкою блоків у функціональній або в інформаційній, або в динамічній структурі. У такій постановці задачі можна забезпечити створення інформаційно-управляючих систем по певних критеріях оптимальності.

Однією з основних цілей формування оптимальної інформаційно-управляючої системи є оптимізація інформаційних потоків процесу управління підприємством. Але автоматизація процесів управління підприємствами неможлива без їх попередньої оптимізації по вибраному критерію, оскільки передача деяких функцій людини автоматизованій системі управління має на увазі їх чітку регламентацію і формалізований опис [1].

Ефективність інформаційного забезпечення діяльності підприємства в основному залежить від організації інформаційної взаємодії з різними суб'єктами на ринку інформаційних продуктів

і послуг, державної інформаційної підтримки розвитку, а також формування його інформаційного простору. До складу інформаційного простору системи управління входять наступні компоненти:

- інформаційні, комп'ютерні і телекомунікаційні технології;
- бази і банки даних, різні види електронних архівів;
- система взаємодії менеджерів інформаційного простору зі світовими відкритими мережами;
- системи забезпечення інформаційного захисту і законодавства;
- ринок інформації, інформаційних технологій, засобів зв'язку, телекомунікацій, інформаційних продуктів і послуг.

При цьому потрібно підкреслити особливу роль інформаційних зв'язків, існуючих в господарській системі і у функціонуванні її інформаційної структури, врахувати всі види і форми інформаційних ресурсів системи управління та дати їм оцінку. Зокрема, отримати відповідь на ряд таких важливих питань:

- які програмні продукти слід використовувати і як співставляти різні види інформації при формуванні управлінських рішень;
- якою інформацією необхідно забезпечувати менеджерів, технологів, управлінських та інших працівників підприємств;
- яким чином визначається, зберігається і здійснюється пошук інформації;
- яку саме інформацію важливо в першу чергу автоматизувати;
- як можна визначити результативність використання інформаційних ресурсів.

Вважаємо, що відповіді на ці і подібні їм питання в основному стосуються самих різних аспектів оцінки і вибору пропонованих інформаційних продуктів та послуг. Але поки що до цих пір не розроблена методологія кількісної та якісної оцінки інформаційних ресурсів, а також прогнозування потреби в них, а це знижує ефективність інформації.

У даний час активно розробляються і впроваджуються на підприємствах нові інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), носії інформації, телекомунікаційні системи, мобільний зв'язок, електронний бізнес, які забезпечують формування ринку інформаційних продуктів і послуг. Розширяється сфера міжнародного інформаційного обміну. У більшості регіонів проводиться модернізація парку ПК, розвивається система державних інформаційних ресурсів, в системі управління аграрними підприємствами досягнута відносно висока насиченість інформаційними системами і телекомунікаційними мережами, основними складовими яких є:

- розробка структури програмного комплексу, визначення основних інформаційних потоків, створення і ведення інформаційних баз даних;
- консалтингові послуги з метою придбання інформаційної техніки, програмного забезпечення, необхідного менеджера для здійснення професійної діяльності, розробка інформаційних систем, використання інформаційних технологій;
- програмні продукти, орієнтовані на конкретного управлінського працівника;
- технічні засоби – комп'ютери, телекомунікаційне обладнання, оргтехніка, матеріали і комплектуючі;
- створення баз даних по заданій темі, області, явищу;
- системи інтелектуального аналізу інформаційного масиву даних.

Комплексний підхід до врахування цих складових є однією з основних умов забезпечення прогресивного розвитку системи інформаційного забезпечення діяльності підприємств, оскільки саме інформаційні технології і системи визначають ефективність функціонування виробничо-господарської системи.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Результатами дослідження встановлено, що в основі інформаційного забезпечення діяльності кожного підприємства лежить інформація і її взаємозв'язані форми, від використання яких залежить можливість формування потенційних інформаційних ресурсів і подальше його функціонування. Вважаємо, що ефективне функціонування і перспективний розвиток аграрних підприємств в ринкових умовах формування інформаційного суспільства залежить від використання нових методів та інструментів системи управління ними, рівня інформаційного забезпечення їх діяльності та результативності використання інформаційних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Автоматизированные информационные технологии в экономике. – М.: Финансы и статистика, 1999. – 413 с.
2. Устинова Г.М. Информационные системы менеджмента / Г.М. Устинова. – М.: Экмос, 2000. – 368 с.
3. Шеннон К. Работы по теории информации и кибернетике / К. Шеннон. – М.-Л., 1963. – 325 с.
4. Ясин Е.Г. Экономическая информация / Е.Г. Ясин. – М.: Статистика, 2000. – 80 с.

***Аннотация.** Отмечено важную роль информации и информационных ресурсов в деятельности современных предприятий. Указано, что информационное обеспечение деятельности предприятия должно основываться на комплексном использовании потенциальных и имеющихся информационных ресурсов с учетом их основных особенностей. Определены принципиальные подходы к формированию информационного пространства предприятия на основе формирования модели анализа, оценки и выбора программных продуктов и последовательности информационного обеспечения.*

***Ключевые слова:** информация, предприятие, информационные ресурсы, информационное обеспечение, система управления, инфраструктура, формирование, информационные потоки.*

***Annotation.** Noted the important role of information and information resources in modern business enterprises. Noted that information for the enterprise should be based on the complex use of potential and existing information resources with their basic features. The specified principal approaches to the formation of an information space based on a model of analysis, evaluation and selection of software and information provision sequence.*

***Key words:** information, enterprise information resources, information management, system management, infrastructure, creation, information flow.*

УДК 330. 101.541.

О.В. Ковтун, кандидат економічних наук, доцент ПДАТУ

СПРОЩЕНИЙ АЛГОРИТМ РОЗРАХУНКУ РЕГІОНАЛЬНОГО ІНДЕКСУ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

Аналізуються різні підходи до оцінки результатів соціально-економічного розвитку регіонів, висловлюються пропозиції по відбору параметрів і алгоритму розрахунку регіонального індексу людського розвитку, обґрунтовується специфіка накопичення людського капіталу в Україні, розкривається роль людського капіталу у реалізації завдань постіндустріальної модернізації економіки.

***Ключові слова:** людський капітал, регіональний індекс розвитку людського капіталу, Human development index-HDI, рейтинг регіонів, тривалість життя, доступність освіти, рівень добробуту, рівень зайнятості.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Узятий урядом України курс на модернізацію економіки ставить безліч питань. Найбільш важливим з них, на наш погляд, є питання ролі людського капіталу у реалізації завдань модернізації.

Успіхи постіндустріальної модернізації значною мірою залежать від того, чи достатній накопичений в країні людський капітал для здійснення перетворень того масштабу, який дозволить зробити вітчизняну економіку дійсно інноваційною. Причому проблема масового людського капіталу країни є важливою і для окремих його носіїв (чи зможуть вони отримати з нього адекватний дохід), і для інноваторів різного рівня, яким потрібний кваліфікований працівник, здатний „оживити” своєю працею інвестиції, що вкладаються в найсучасніші розробки. Модернізація економіки країни неможлива без розробки і реалізації відповідної державної регіональної політики, яка в свою чергу передбачає розробку кількісних орієнтирів-індикаторів, що дозволяють оцінювати її ефективність на основі чітко визначеної системи